

Különfélék.

Székely népdal Oláhországról.

Egy művészi szerkezetű székely népdalt mutatok be, mely megérdemli a minél szélesebb körben való elterjedést. Már a feltűnően ódon forma is, mely a XVI—XVII. század egyházi énekeire emlékeztet, felköltheti iránta az érdeklődést. Még inkább felköltheti a tartalom, mely Erdély egyik sajtó sebére, a székely kivándorlásra irányozza a figyelmet.

Maga a bemutatott költemény aligha teljesen népies eredetű; bár az utolsó versszak tökéletlen rímje s a merész asszonance népies eredet mellett vallanak. El is van terjedve kivált az Oláhországba kivándorolt székelyek közt. Legalább egyik tanítványom egy onnan haza tért székely legény után írta le, ki e 12 sornyi szöveget is csak a dal folytonos újra-újra ismétlésével volt képes lediktálni.

Költeményünk dereka, a második versszak tünteti különösen föl az ismeretlen költő művészileg öntudatos eljárását. Itt az országszerte ismeretes „Kicsi falu, fehér ház: Hát te rózsám, mit csinálsz?” kezdetű népdalra utalva felidézi képzeletünkben azt az Oláhország közepében levő házat, melyben a messi idében rossz útra tévedt székely leányok „időkorán elvirúlnak.” Ide helyezi egy pillanatra gondolatban a tőle hűtlenül elszakadt kedvest s innen ered az a látszólagos ellenmondás, mintha egy hűtlen és egy hív s így tehát két rózsájáról beszélne.

A harmadik stropha az előbbi szomorú jelenet helyébe már kibékítő képet rajzol: a mennyegzői örömök rózsakoszorúját nyújtja a szeretője mellett itthon maradt hű székely hajadonnak, a ki odakünn a csábító arany hazájában a menyasszonyi koszorú helyett mihamar az elhervadást jelző czipruságat tűzhetne volna hajába.

Talán e rövid méltatás is felesleges volt. Elégge beszél magáért e szép költemény, melyet ajánlunk — színműíróink figyelmébe.

*

Oláhország messzi ország, idegen.

Jobb nekünk, lám, megmaradni, megmaradni idebenn.

Székely legény odaküjél¹⁾ elpusztul;

Székely leány bojérok közt időkorán elvirul.

Oláhország közepébe' van egy ház.

Édes rózsám, izend meg a galambodnak, mit csinálsz?

Ne izend meg, úgy is tudom, ott hervadsz.

Hej! elvesztett koszorúért reggel-este sóhajtgatsz.

Ne menj, rózsám, ne menj oláh földre bé!

Látod, nyujtom marasztaló két karomat te feléd.

Ha méssz, tűzz' hajadba cziprus virágot;

Ha itt maradsz, majd én tűzők belé rózsá virágot.

(Sepsi-Kálnok.)

Közi: *Kanyaró Ferencz.*

¹⁾ Odakivül. Másolatunk szerint így is dalolják: *odakivel.*

— **Az erdélyi nemesség czímerei**-ből a II. füzet jelent meg a Siebmacher-féle Wappenbuch-ban (Nürnberg 1895) a Bauer és Raspe czég kiadásában, Csergheő Géza és Bárczay Oszkár szerkesztésében. Csergheő Gézát a buzgó, lelkes és kitűnő heraldikust, a csak nemrég még hatalmas életerőtől duzzadó, athléta termetű ny. őrnagyot azóta eltemettük s aggódva gondolunk rá, hogy az ő halálával e szép munka folytatása és befejezése nem fog-e ismét fenakadást szenvedni. Ebben a füzetben a következő családok czímerei közöltetnek: Erdélyi, Erős, Eszényi, Eva, Evinger, Fábíán, Fagygyas, Fajnik, Farkas, Faró, Fattyú, Faydasy, Fazakas, Fazékas, Fechkési, Fejér, Fejéredy, Fejérváry, Fejes, Fekete, Felsőszálláspataki, Felvinczy, Fenessy, Ferencz, Ferenczy, Fikker, Fiók, Flove, Fodor, Fóris, Földessy, Frenzl, Fronius, Fröge, Fúrós, Fülep, Für, Fűsűs, Gaál, Gaborjáni, Gadó, Gain, Gál, Galambos, Gálfalvi, Gálfy, Galgóczy, Gáll, Galli, Gányi, Gara, Gazda, Gécs, Gecező, Gedő, Gellén, Geöreögh, Gera, Geréb, Gerendy, Gergellaky, Gergely, Gernyeszeghi, Geszti, Gherendási, Gidófalvy, Gillyén, Gionthay, Giróthi, Gombási, Gombos, Gothárd, Grazi, Griff, Gulla, Gyány, Gyárfás, Gyarmathy, Gyerőffy, Gyöngyössi, Gyórfy, Győri, Györösy, Gyujtó, Gyulay, Gyurka, Haan (Kakas), Hagymásy, Haller (Köpeczi) Halmágyi, Hamar, Hangul, Hann, Haranghy, Hari, Harkányi, Harsányi, Hatfaludi, Hatházy, Hathy, Hatos, Haupt, Haydu, Hecht, Hegedűs, Hegyi, Helmen, Herczeg, Herczegszőlőssy, Hermán, Hermann, Hermanszeghy, Herr, Hidalmási, Hirán, Hirling, Hochmeister, Hodor, Horunt, Horváth, Hossmann, Hosszú, Hosszúfalusi, Hunyady, Huszár, Hutter, Ijgyártó, Illya családoké. A füzet a czímerleírásokat és czímerképeket hozza s ára 7 $\frac{1}{2}$ márka

— **Az Erdélyi Országgyűlési Emlékek**-ből, melyeket Szilágyi Sándor szerkeszt nagy gonddal és lát el történeti bevezetésekkel, megjelent a 18-ik kötet, mely az 1683—1686. évek történetét mondja el és az országgyűlési actákat és a nevezetesebb államügyi okiratokat tartalmazza Az Akadémia kiadása. Ára 3 frt.

— **Milleniumi történet.** Az Athenaeum kiadásában megjelenő, A magyar nemzet története című tiz kötetes nagy munkának nem rég jelent meg a 45—48. füzete. A 45. 46. füzettel a harmadik kötet („Az Anjouk kora“) folytatása megszakított s a 47. és 48. füzetek a félben maradt második kötet („Az Árpádok kora“) folytatását képezik. Ezekben a füzetekben Marczaei Henrik egyet. tanár III Béla uralkodásának és családi összeköttetéseknek ismertetésével veszi fel az Árpádházi királyok történelmének megszakított fonalát és Halics elfoglalását és a keresztes hadjáratok történetét ismerteti. A IV. könyv „A rendi alkotmány kezdete“ címet viseli és Magyarország állami, társadalmi és gazdasági életének új korszakába vezet bennünket, leírván Imre király és Endre herceg életét, valamint a magyar állam területének a Balkán felé terjeszkedését; tüzetesen ismertetvén az akkori belső állapotokat, birtokviszonyokat, a

rabszolgák helyzetét stb. A következő fejezetek az egyház és az állam közötti viszonyról, II. Endre adományozásairól, a magyar drámairodalom egyik legklasszikusabb alkotásának történelmi alakjáról, Gertrud királyné megöletéséről Bánk bán által, végül a II. Endre alatti szerzetes hadjáratok történetéről szólnak. Ez a korszak egyik legmozgalmasabb volt hazánk történetében, mert a most már hatalmasan kifejlődött nemzeti öntudat erős ellenállást fejt ki a hatalma delelőjén levő pápaság és az európai idegen áramlat befolyása ellen. Ezekhez a füzetekhez, a melyeknek szövege is igen érdekes, pompásan sikerült műmellékletek vannak csatolva.

— Az „**Új testamentum magyar nyelven,**“ melyet Pesthy Gábor fordított magyar nyelvre és adott ki Bécsben 1536-ban, új, az eredetihez hasonló nyomtatásban jelent meg a M. T. Akadémia kiadásában. Pesthy e művéből könyvtárainkban alig néhány példány található. Régisége, ritkasága és nyelv- és irodalomtörténeti becse készítette az Akadémia irodalomtörténeti bizottságát e munka újra nyomtatására, a mely igen szépen sikerült.

— Az **Athenaeum Képes-Irodalomtörténetéből** megjelent a 36-ik (utolsó előtti) füzet gazdag tartalommal s illusztrációval. E füzetben Beöthy Zsolt befejezi Jókai Mórról s a torradalom utáni regényirodalomról megkezdett értekezését. A 2-ik cikk egészen Madáchnak van szentelve, kinek Ember Tragédiájáról Alexander Bernát írt tanulmányt Ugyanő ír a füzetben a torradalom utáni drámairodalomról rövidebb összefoglaló cikket. A füzet utolsó cikkét: az 1830—1867. évek közé első műfordításról Radó Antal írta. A szövegek közt találjuk Jókai svábhelyi nyaralójának s egy Beöthyhez írt legújabb levelének mását. A szövegben vannak még Vas Gereben, Degré Alajos, Beöthy László, P. Szathmáry Károly, Vadnai Károly, Madách Imre, Szigeti József, Dobsa Lajos, Rákosi Jenő, Szabó István arcképei, egy címkép s Madách dolgozószobája. Külön mellékletül van a füzethez csatolva Jókai 1893-iki arcképe és Deák Ferencznek egy Zichy Antalhoz intézett levelének hasonmása. Már csak egy füzet van hátra, melyben még egy cikk s a két kötethez tartozó képjegyzékek, név- és tárgymutató, címlapok s az előszó lesznek.

— **Mangold Lajos: A magyarok oknyomozó története** 3. javított kiadása jelent meg mostanában a Franklin-társulat kiadásában, a közéletanodák VIII. osztálya számára. Mangold teljesen ura a magyar történet gazdag anyagának, irodalmának s munkája a legjobban rendezett, tömör, világos, és könnyen érthető iskolai munkák egyike, melyet számos középiskolában használnak előszeretettel és sikerrel. Egyik fő előnye a magyar történeti irodalom és források ügyes összeállítása a fejezetek elején és végén.

Vajda János költeményei jelentek meg nemrég Buda-
pesten egy vaskos, díszes kötetben a Franklin-társulat kiadásában,
480 lapon, finom velin papíron, a költő arczképével. Vajda János a
most élő magyar költők egyik legkiválóbbika, kinek borongós, bölcsel-
kedő költészete nem annyira a szívet, mint az értelmet foglalkoztatja.
Kisebb költeményei 1855-től a legújabb időig és elbeszélő költemé-
nyei vannak itt összeválogatva, gyönyörködtetésére az ő költészetében
élvezetet és tanulságot találóknak. Ára 3 frt.

— **A német vendégszók** gyűjteményét adta ki Melich
János jeles fiatal nyelvészünk, különnyomatként a Magyar Nyelvőrben
megjelent közleményeiből (Budapest, 1895. 84 lap.) Ebből látjuk, hogy
a magyarba átvett német szavak száma fölér a Miklosich által nyelv-
vünkben kimutatott szláv szavakkal, a német hatás tehát ép olyan
nagy, s talán ép olyan régi volt nyelvünkre, mint a szláv. E mű ered-
etileg a kolozsvári tud. egyetemnél, mint jutalmazott pályamű sze-
replést s azóta írója átdolgozta.

— **Poe Edgár költeményei.** Az Olcsó Könyvtár 355-ik
kötete Amerika híres költőjének Poe A. Edgárnak (1806—1849) köl-
teményeiből ad közre gyűjteményt Ferenczi Zoltán fordításában. A
gyűjtemény teljesen megismertet e szilaj költői lélekkel, ki megfogha-
tatlanságokra törekszik és sajátos eredetisége minden mívelt irodalomban helyet juttatott neki. Ára 30 kr.

— **Hasznos tudnivalók** cz. a. nyomdászati kézikönyvet írt
és adott ki Ruzicska Gyula Kolozsvártt az Ajtai K. Albert könyv-
nyomdája szakmájában kitűnő nyomdavezetője. Régen érzett hiányt
kíván pótolni e kis (64 l.), de kimerítő kézikönyvvel, melyben a
nyomdászoknak, szedőknek a legszükségesebb tudnivalókat, gyakorlati
útmutatásokat és szakmájok terén a leglényegesebb alapismereteket
foglalja össze ügyesen, értelmesen, könnyen áttekinthetően. Ára 60 kr.

— **Himfy szerelmei** A Franklin-Társulat kiadásában és Gyulai
Pál szerkesztésében jelentek meg az Olcsó Könyvtár 356. és 357.
köteteiben. Kisfaludy Sándornak Himfy szerelmei a század
legelejétől maig épségben megőrizték az érdeklődés vonzódását, a gyön-
géd érzelmek figyelmét, a költészet barátainak tiszteletét. Érzelmes lyrai
költészetünk e nevezetes műve csinos kiállítású, tömött nyomású két
külön kötetben kilenczedik kiadásban jelenik most meg. Egy-
egy kötet ára 40 kr.

— **Verne Gyula összes munkáinak** egyedül jogosított ké-
pes magyar kiadásából a Franklin-Társulat már három érdek-
feszítő könyvet bocsátott közre (A rejtelmes sziget. — Utazás a Holdba.
— Utazás a Hold körül.) díszes kiállításban, s jelenleg a negyedik
munka füzetes kiadása folyik. Az a hírneves francia írónak Jangada
címmű regénye, nyolczszáz mértföld az Amazonon. Ebből ismét három
füzet (a vállalat 24—26. füzete) hagyta el a sajtót. Verne e munkája

a világ legnagyobb folyamvidékét ismerteti meg; úgy szólva az ősvilágot tárja föl, növény- és állatvilágával s az ismeretek bővítését itt is a legváltozatosabb kalandok beleszővésével nyújtja. A fordítás is nagyon élvezhető, mert *Visi Imre* teljesítette, ki jól visszaadja a francia író könnyű és eleven elbeszélő modorát. Az új olcsó kiadásnak minden füzeté telve a francia eredeti kiadás képeivel s egy füzet ára csak 20 kr. Előfizethetni 5 füzetre 1 frtjával bármely könyvkereskedésben, vagy pedig a Franklin-Társulatnál.

Folyóiratok.

— *Budapesti Szemle* decz. füzetében *Láng Lajos* az Ausztriában lakó nemzetiségek arányáról értekezik; *Jobb Lajos* befejezi tanulmányát Washingtonról; úgyszintén *A. G.* a legfőbb kegyúri jogról; *Pallagi Gyula* Wedmore Frigyesnek „A külvárosi gyógyszerész” elbeszélését fordítja; *Csorba Ferenc* a londoni egyetem reformjáról értekezik; *Heinrich Gusztáv* a német lyrát mutatja be mai állásában. Az értesítőben több könyvbírálat olvasható.

— *Akadémiai Értesítő* novemberi füzetének egy része Széchenyi emlékének van szentelve: *Than Károly* megnyitó beszédének és *Lipthay Sándor*: „Széchenyi műszaki alkotásainak” közlése által; tovább *Brassai Sámuel*: „Az igazi positiv philosophiá”-ról értekezik; *Bartal Antal* jelentést tesz a magyarországi latinság szótáráról; *Fényi Gyula P. Menyhárh* Lászlónak Dél-Afrikában tett meteorológiai megfigyeléséről számol be; végül *Fraknói Vilmosnak*: „A magyar királyi kegyuri jog”-ról írott munkájából olvasunk ismertetést.

— *Magyar Nyelvőr* novemberi füzete egészen *Szarvas Gábor* emlékével foglalkozik. *Beöthy Zsolt* a füzet elején felhívást tesz közzé, hogy *Szarvas Gábornak* emléket állítsunk. *Vikár Béla*: *Szarvas Gábor* életrajzát adja; és végül *Szarvas Gábortól* van 3 érdekes közlemény: önéletrajz; három tanács; magyartalanságok. A füzethez az elhunyt szerkesztő arcképét mellékeltek.

— *Századok* nov. füzetében *Jakab Elek K. Gálffy Jánosnak* a Báthoriakhoz való viszonyát tárgyalja. Téves az az első lapon olvasható állítása, mintha *Izabella királyné* „Oppeln roskatag kastélyában évekig önkénytes száműzésében élt volna. Nem hogy évekig, de még egy napig sem lakott és élt ott; Erdélyből kizoríttatása után Lengyelországban élt s Erdélybe visszatéréseinek egyik főoka éppen a szerződésileg biztosított Oppeln át nem adása volt. Dr. *Fiók Károly* „Östörténet és kritika” cz. alatt polemizál *Munkácsi Bernáttal*; *Pór Antal Nagy Lajos* nejeéről, *Erzsébet királynéről* kezd egy nagyobb tanulmányba; *Áldássy Antal* folytatja „Az 1707-iki ónodi országgyűlés” történetét.

— *Egyetemes Philologiai Közlöny* nov. számában Dr. *Holosnyai Irén* Theognis születési helyét és idejét vizsgálja; *Mitrovics Gyula* folytatja az olympiai Zeus-templom leírását; *Rupp Kornél Komjáti Benedeknek* Erasmushoz való viszonyát tárgyalja; *Erdélyi László* bírálja dr. *Vass Bertalannak* Horváth Istvánról írott életrajzát. — A decz. számban *Gürtner Henrik* az első polgári tragoediáról értekezik; *Mitrovics Gyula* befejezi az olympiai Zeus-templom le-